

Programma 6 Energie, circulaire samenleving en gezondheid

Provincie Noord-Brabant

Inleiding

We werken aan een gezonde, energiezuinige en circulaire samenleving om onze provincie aantrekkelijk en concurrerend te houden richting 2030. De kwaliteit van Brabant en de kwaliteit van leven heeft ook alles te maken met gezondheid. Gezondheidszorg is weliswaar geen taak van de provincie, maar 50% van de gezondheidsbeleving is afhankelijk van omgevingsfactoren die we wel kunnen beïnvloeden. Om die reden is dit thema opgenomen in het bestuursakkoord.

Voor Brabant als innovatieve maak-regio en verbonden netwerksamenleving biedt de energietransitie volop kansen. Bijvoorbeeld voor het blijfklimaat, nieuwe banen, ontwikkelruimte voor industrie en mobiliteit, schone lucht, toekomstbestendige woningen en kostenbesparing. We zetten daarom in op de versnelling en verbreding van de energietransitie. We zien deze transitie als een gedeelde opgave waarvoor draagvlak en draagkracht van groot belang zijn.

De inzet van burgers, bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties is nodig om deze systeemverandering te laten slagen. De overgang naar het nieuwe systeem verandert alle sectoren, van mobiliteit (elektrisch rijden) tot wonen (over op nieuwe warmtesystemen) en industrie (nieuwe processen).

Met onze partners willen we richting 2030 de CO₂-emissies als gevolg van energiegebruik met 50% verminderen en ten minste 50% van de energie duurzaam opwekken.

Onderdeel van deze maatschappelijk opgave is de omslag naar een circulaire samenleving waarin anders met grondstoffen en materialen wordt omgegaan. Grondstoffen worden immers steeds schaarser door een groeiende en steeds welvarender wordende wereldbevolking. Ook vraagt de productie van materialen, goederen en voedsel veel energie en zorgt het voor emissies naar bodem, water en lucht. Dit alles maakt het noodzakelijk duurzamer met de beschikbare grondstoffen en natuurlijke hulpbronnen om te gaan. Daarom werken we aan een circulair Brabant waarbij waarde-creatie voor mens, natuur en economie hand in hand gaan. Daarbij willen we samen met maatschappelijke partners het gebruik van niet vernieuwbare grondstoffen volgens de landelijke afspraken richting 2030 verminderen met 50%.

Opmerking : Op dit moment ontwikkelen we een nieuwe monitoringssystematiek die goede sturingsinformatie moet opleveren. Daartoe zetten we een systematiek op die niet alleen kwantitatief is, maar ook bijvoorbeeld de kwaliteit van samenwerking beoordeelt. Op basis daarvan zullen we mogelijk voorstellen doen voor aanscherping van onderstaande prestaties en indicatoren.

Wat willen we bereiken?

Versnellen van de verduurzaming van de energieopwekking

Om het doel (100% duurzame energie in 2050, grotendeels afkomstig uit Noord-Brabant) te behalen, leggen we de komende jaren sterk de nadruk op de ontwikkeling van energieprojecten.

Het toekomstbeeld van 100% duurzame energie vormt een grote uitdaging. Complex, maar zeker mogelijk met de Brabantse mentaliteit van 'de handen ineenslaan en aanpakken'. Samen met medeoverheden organiseren we draagvlak en participatie rondom de realisatie van duurzame energie-opwekking.

Indicator:

- **Totale productie van hernieuwbare energie in petajoule (PJ) (verplichte indicator, bron Klimaatmonitor)**

Wat gaan we daarvoor doen?

Opstellen Regionale Energie Strategieën

2020	2021
4 concept-RES-en	4 vastgestelde RES-en

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

Doorlopen ruimtelijke (vergunnings)procedures op verzoek van gemeenten en/of initiatiefnemers

Indicator: 100% van de verzoeken van gemeenten om samen op aantal ondersteunde procedures te trekken zijn gehonoreerd.

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

Verminderen broeikasgasemissies

Fossiele brandstoffen leveren door CO₂-uitstoot de belangrijkste bijdrage aan de totale uitstoot van broeikasgassen. We zetten volop in op besparing en verduurzaming, want brandstoffen die je niet verbruikt leveren geen uitstoot op en duurzame energie evenmin.

Indicatoren:

- **(Verplicht) Totale emissie broeikasgassen (uitgedrukt in CO₂-equivalenten) in absolute aantallen (in tonnen uitstoot) (bron Klimaatmonitor)**
- **Emissie gerelateerd aan energie: totale CO₂- emissie in absolute aantallen (in tonnen uitstoot) (bron Klimaatmonitor)**

Wat gaan we daarvoor doen?

Bevorderen energiebesparing bij bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag

Indicator	2020	2021	2022	2023	2024
Het aandeel van bedrijven dat gecontroleerd is door de omgevingsdiensten	25%	50%	75%	100%	
Aandeel van de bedrijven dat maatregelen treft/voldoet				75%	100%

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

We ontwikkelen instrumentarium voor energiebesparing bij maatschappelijk vastgoed

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

We delen kennis met en faciliteren gemeenten in het realiseren van de lokale warmtetransitie
Indicatoren voor ons beleid op dit onderwerp worden aan u voorgelegd als onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Energie.

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

Mobiliteit

Zie programma Mobiliteit m.b.t. duurzaam bouwen en beheren van provinciale infrastructuur en 100% elektrische bussen in concessies in Brabant.

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

Bijdrage leveren aan een toekomstbestendige energie-infrastructuur

We gaan van een centraal gestuurd, fossiel energiesysteem (voor elektriciteit, warmte en voorstuwingskracht) naar een flexibel, duurzaam energiesysteem. Een systeem met bronnen die in de meeste gevallen meer tijdelijk en lokaal van aard zijn, zon- en windenergie bijvoorbeeld zijn variabel. Energieconversie en -opslag zullen daarom van cruciaal belang worden om altijd voldoende energie te kunnen leveren.

Indicator:

- **Bijdragen aan de ontwikkeling van oplossingen voor opslag en conversie voor een haalbare en betaalbare energietransitie**

Wat gaan we daarvoor doen?

Realiseren van een strategisch netwerk van (semi-)publieke laadpunten

Indicator: Minimaal 1 laadpunt per 5 elektrische personenvoertuigen (2020)

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

Stimuleren netwerksamenwerking rond en eerste uitrol van innovaties in de energie-infrastructuur

Bijvoorbeeld rond opslag/conversie of digitalisering.

Indicator: Indicatoren voor ons beleid op dit onderwerp worden aan u voorgelegd als onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Energie.

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

Provinciale inkopen, infrastructuur en vastgoed verregaand circulair en energieneutraal

Ook verduurzaming van de provinciale organisatie en bezittingen, zoals wegen, levert een bijdrage aan energiereductie en circulariteit.

Verregaand betekent best beschikbare mogelijkheden worden beoordeeld o.b.v. kosten over de levenscyclus (LCC).

Indicator:

- **Om draagvlak en marktstimulans te creëren treedt de provincie Noord-Brabant via aanbestedingen en inkoop op als ‘goed voorbeeld’ en ‘launching customer’**

Wat gaan we daarvoor doen?

Optreden als launching customer

Indicatoren voor ons beleid op dit onderwerp worden aan u voorgelegd als onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Energie.

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

Mobiliteit

Zie programma Mobiliteit m.b.t. duurzaam bouwen en beheren van provinciale infrastructuur; Samenwerkingsverband voor duurzaam bouwen (Indusa).

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

Verduurzamen provinciale bedrijfshuisvesting

Het energielabel van de provinciale bedrijfshuisvesting is minimaal label C en waar mogelijk label A geworden in 2023.

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

Versnellen circulair grondstoffengebruik in de Brabantse samenleving

Wij werken aan een circulaire samenleving door duurzamer om te gaan met de beschikbare grondstoffen en natuurlijke hulpbronnen. We verminderen daartoe samen met maatschappelijke partners het gebruik van niet hernieuwbare grondstoffen volgens de landelijke afspraken met 50 procent in 2030.

Indicator:

- **Mate van hergebruik van grondstoffen is toegenomen**

Nog te ontwikkelen in 2020 in samenwerking met Planbureau voor de leefomgeving/Centraal Bureau voor de Statistiek, landelijke monitor.

Wat gaan we daarvoor doen?

Sluiten of ondersteunen van samenwerkingsovereenkomsten m.b.t. circulair grondstoffengebruik

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

Verkennen mogelijkheden oprichting Brabantse versnellingskamer circulair grondstoffengebruik

Indicator: afgerond in 2020

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

Mobiliteit

Zie programma Mobiliteit m.b.t hergebruik van beton / asfalt bij provinciale infraprojecten.

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

Gezondheid

Het bestuursakkoord vergt op dit punt nadere uitwerking. In de periode tot februari 2020 wordt, in samenspraak met PS en met betrokkenheid van externe stakeholders, ingezet om te komen tot een gedragen beweging/ambitie op het gebied van het thema gezondheid.

N.B. (Voortzetting van) bestaande projecten (o.a. Brabantse Health Deal/Gezonde Brabander, schoolpleinen van de toekomst en proeftuinen voor ouderen) en metingen en berekeningen van schadelijke stoffen zijn opgenomen in de begrotingen agrofood en milieu.

Wat gaan we daarvoor doen?

De Brabantse leefomgeving is gezonder geworden en nodigt bovendien uit tot gezond gedrag

De nieuwste inzichten rondom gezonde leefomgeving krijgen een plek in het provinciale beleid.

Gedeputeerde: Maat Christophe, van der, Spierings Anne-Marie

Beleidskaders

- De Brabantse Omgevingsvisie 'De kwaliteit van Brabant';
- Energieagenda 2019-2030 (PS 14 december 2018, 86/18);
- (concept) Uitvoeringsprogramma Energie (GS 1 oktober 2019);
- Nationaal Klimaatakkoord (28 juni 2019);
- Bouwstenennotitie Circulaire economie 2019-2028, (PS 1 februari 2019, 4422572);
- Kader circulaire samenleving is in ontwikkeling (Agenda Circulaire Samenleving).

Verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij;
- Energiefonds Brabant;
- Innovatiefonds Brabant;
- Enexis NV/ Enpuls;

- Green Chemistry Campus BV;
- Havenbedrijf Moerdijk.

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Ontwikkelingen en onzekerheden

Klimaatakkoord

Gezien het feit dat de doelstellingen van het Klimaatakkoord passen binnen de kaders zoals PS deze heeft vastgesteld in de Omgevingsvisie en Energieagenda 2019-2030 voorzien wij vooralsnog geen extra provinciale kosten.

Landelijk volgt een bestuurslasten onderzoek. Wij gaan ervanuit dat indien er extra taken naar de provincie komen daar ook extra middelen vanuit het rijk meekomen.

Afhankelijkheid vele partners / marktwerking

De energietransitie alsook de circulaire transitie bieden grote kansen, maar vormen tevens een complexe opgave, waarin op vele terreinen gelijktijdig verandering noodzakelijk is en waarvoor vele spelers nodig zijn. De vijf benoemde transitiepaden vragen allemaal, op zichzelf én in onderlinge samenhang, verandering van overheden, maatschappelijke instituties, bedrijven en inwoners. De provincie is slechts één van de vele noodzakelijke spelers en bovendien een speler met beperkte sturende mogelijkheden. Daarmee is onze invloed beperkt en is focus op samenwerking en rolneming belangrijk. We hebben weinig wettelijke taken op het gebied van de energietransitie, het grootste gedeelte van de opgave dient gerealiseerd te worden door andere partijen dan de provincie.

Als provincie zijn we slechts één van de spelers die aan deze opgave werken. Samen met Europa, het Rijk, provincies, gemeentes, kennisinstellingen en het MKB leveren we een bijdrage aan de genoemde outcome. Nadere informatie over financiële risico's en risicomanagement staat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Wat mag het kosten?

06		Energie, circulaire samenleving en gezondheid					
Bedragen x € 1.000		Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
<u>Lasten</u>							
Programmalasten		7.093	14.877	2.706	1.083	1.023	938
Toerekening organisatiekosten		2.909	3.086	2.888	0	0	0
totaal lasten		10.002	17.964	5.594	1.083	1.023	938
<u>Baten</u>							

Programmabaten	370	181	181	181	181	181
Baten toerekening organisatiekosten						
totaal baten	370	181	181	181	181	181
Saldo baten en lasten	-9.632	-17.782	-5.413	-902	-842	-757

De verschillen in de raming van de lasten in 2020 ten opzichte van 2019 (ruim € 12 mln), worden met name veroorzaakt doordat er extra middelen in de bestuursperiode 2016-2019 zijn toegekend (vanuit Investeringsagenda 3e tranche) en deze dus of incidenteel of in 2019 aflopend zijn.